

Б И С Е Р И

14.120
830-32

ХАНС КАРОСА

СЛУЧАЈЕВИ
доктора
БИРГЕРА

Б И С Е Р И
ИЗ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

11

1942

БЕОГРАД

ГРАДСКА БИБЛИОТЕКА
„ДРАЖЕ АРМАНОВИЋ“
ПЕСКОВАЦ

СЛУЧАЈЕВИ ДОКТОРА БИРГЕРА

НОВЕЛА

Написао
ХАНС КАРОСА

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
ГРАДА ПЕСКОВЦА
Бр. 14. 120
С.рука 830-38

Издавачко и прометно а. д.
»ЈУГОИСТОК«

Превела с немачног
ВЕРА СТОЈИЋ

Норице израдио
ЋУНА ЈАНКОВИЋ

Наслов оригинала:
Hans Carossa
DIE SCHICKSALE DOKTOR BÜRGERS

ШТАМПА: ШТАМПАРИЈА „ПРОСВЕТА“ — БЕОГРАД

(Опште овлашћење Хем. централе бр. 23597/XV-6 за
уtroшак хартије у новембру 1942)

СЛУЧАЈЕВИ ДОКТОРА БИРГЕРА

30 јула 1908.

Она сељанка од после подне још ми се стално привиђа. Како се устезала улазећи у свом празничком оделу, сва жута и омршавела, и промуклим гласом захтевала да јој прегледам плућа! Њено било утркивало се са њеним дисањем, и над самим срцем нашао сам једно широко и дубоко огњиште распадања. Нема никакве сумње: има само још неколико недеља да живи. Јадном створењу, међутим, учинили су се моји поступци — куцање прстом и стављање стетоскопа — толико чудни да се убрзо више није могла уздржати већ је праснула у необуздан, пиштав смех. Узалуд сам покушавао да је умирим својом сопственом озбиљношћу; њен смех постајао је све луђи, праћен грчевитим кашљем, и кашљући и смејући се незадржљиво, тако да је једва могла да се обуче док су јој сузе текле из очију, напустила је собу.

2 августа

Уместо у посету болесницима пошао сам у рано јутро преко ланчаног моста па низ широку улицу коју називају дрварском утрином; она води између обале и оног венца брежуљака што га планина, као последњи од својих таласа, спушта доле ка реци. И овде се штошта изменило за ових пет година. Људска упорност отимала је стени све више тла; низ љупких кућа са сеновитим вртовима и двори-

штима на степенастим малим терасама припија се уз црвенкасти камењар.

На пешачкој стази viseћег моста, која, лака као да је склоплена од бамбусове трске, и са своје стране везује обале, застао сам и опет обухватио цео крај топлим погледом. Прозрачна измаглица најсветлије белине опседала је још предео и својим дахом обвијала небо изнад последњих планинских врхова који су се губили на обзорију, и то је даљину чинило веома великом. Али близина, — о, граде мој! Зашто ми још и данас лупа срце чим га угледам? Како се оно оштро гранитно постоље убада као какав мач између две реке које се ту сливају и лако носи терет целе ове тишме: зидове, лукове, кровове, куле са гвозденим шлемовима, разједене зупце старих зидина, све плашљиво збијено и потиснуто увис око катедрале, која своје огромне, од сунца поцрнеле куполе тешко урезује у небо!

Зашуми; неки брод долази са истока, ријући сребрне бразде; дубоко се клања црн димњак пред мостом.

Брод пристаје. Смех, галама, звиждање, гласна наређења, звоњење истовремено; горд и весео у свом украсу од заставица, брод стоји наслоњен на зидану обалу; марамике машу, зелена струја узавире белом пеном на црвеном бродском точку.

Сунце се попело; и када је све оно што је малопре лежало у измаглици и сенци сада искрсло и наметало се погледу пуном величином и строгошћу, да су се очи склапале, опет су се сва чула окретала унутра и отварала утисцима душе. Сећао сам се некадашњих јутарњих часова у којима сам упирао поглед преко на благу падину на којој блистају куће најотменијих, па уз онај дуги, сиви, шиљаст појас крај обале где станују грађани, све до улаза у долину где се само још назире светлуцање реке која ишчежава, — како ми је тада друкчије било у души! Од најсмелијих саосећања живео сам дању и ноћу;

срце ми је хладило неко предосећање туђих судбина које ће се ускоро испунити у мојој близини, можда припремити и моју сопствену...

5 августа

Постајем друкчији а не познајем Бога који ме мења. Погледи моји, дубоко утиснути у туђа маштања и јаде, зашто ми више не пружају спокојство као некад? А вештина да се продужи живота-рење изгубљених живота, зашто ја њу вршим са све нечистијом савешћу?

8 августа

Мој отац мора да је о мени имао сувише високо или сувише ниско мишљење када ми је, умирући, још једанпут наредио да се сав по-светим плућним болесницима и његовом начину лечења. У првој години, када је мало њих долазило мени, од којих сам сваког схватао до у његове најскривеније наде и стрепње, осећао сам чист благослов тог налога; поверење многих људи, захвалност прездравелих, мутна љубав неизлечивих, све то одржавало је ватру на којој сам се потајно калио. Када сам се свом душом губио у другима, колико сам веровао да добијам! Али откако ме траже небројени, ја сам као човек који се без радости просипа, и када у чекаоници налазим клупу и столице заузете до последњег места, сваки болесник постаје за мене сен која хоће моју крв.

9 августа

Свакодневно гледам како истраживачи и проналазачи, у великом и у малом, проширују свет до у бескрај, — зашто он само мени постаје често толико тесан? У смелим часовима сањам о томе да се жртвујем, — али коме? Још не познајем демона којем бих се смео посветити. Ја ништа не могу; понекад

само лежим на високом брегу и погледом пратим облак, или јастреба који неуморно а мирно кружи по небеском плаветнилу. И тада пожелим да своме духу сазидам неосвојиву кулу а свима сећањима заједнички гроб.

12 августа

После подне позвао ме је неки млад обућар у доњу стару четврт. Станује у сивој кући по чијим се зидовима зелене велике мрље влаге. Камена ђулад стрче у спољњем зиду и потсећају на она времена када су бискупии са тврђаве притешњавали непокорне грађане. Из црвене саксије пред уским прозором лелуја се нека бледа пузавица и додирује црну главу малог каменог пантера, који се шћућурио у дубоком удубљењу и показује улици своје зубе у распадању. У позадини велике, ниске собе лежао је болесник. Дуготрајне патње чудно су исклесале, готово оплемениле, једно првобитно сурово лице. Очи имају свечан сјај, глас је постао благ, израз лица слободнији. Лежи већ четири недеље. Покушавао је да устане, да се маши алата, али сваки покрет дражи му плућа на дивљи кашаљ. Његова жена одлази на посао и пошто он зазира од тога да свој јад показује другима, по пола дана остаје сам.

Док сам му мерио температуру, разгледао сам загушљиву собу. Иза црвеног пламичка кандила висила је слика Богородице на мемљивом зиду, изнад ње плочица какве на стотине покривају врата и зидове чудотворних капела: Марија је помогла, — овај натпис, извезен стакленим бисерима, окружава један цртеж, један призор. Дугачка људска прилика беде далеко се нагнула из постеље; склопљених руку, око којих се обвиле бројанице, и покорна изрази као да то мора управо тако да буде, смешећи се пиљи испод ока у дебелу црвену пругу која из отворених уста пада право ка здели на поду. Изнад

тог лика појављује се у облацима крунисана небеска краљица са скиптром и дететом. Такву слику и три воштанице, прича он дрхтавим гласом, послао је пре две године заветној цркви у Етингу као дар, пошто га је тамошња црна мајка Божја, чијој се милости био препоручио приликом једног крволиптења, очигледним чудом отргла од смрти. Брзо му се вратила и снага па је ускоро опет марљиво радио, тек пре три месеца наступило је ново крвављење. Своју наду положио је искључиво у светицу, па није позвао ни лекара, јер се плашио да би њу тиме могао увредити, и више би волео да умре но да оздрави од спасавања које не би потицало од ње. Овог пута — нека ме не увреди ако ми то отворено казује — кривица је до његове жене што су ме позвали. Његов страшан кашаљ сличан рикању одузима јадној, дневним радом замореној жени потребан ноћни мир, па ће ради да му препишем капљице које ублажују, или нешто слично.

Чудно узбуђен пустио сам га да говори. Заслепљеност, пркосна усхићеност ове сломљене душе, њено горко презирање људске помоћи, све ово што би ме раније озловољило, како ми се сад чинило достојно поштовања, како присно! Помислио сам на његов блиски самртни час и одлучио да му га много олакшам, тако да додуше сачува свест, али да осећа само сасвим мало бола и да не пати много од тешког дисања. Али тада се сетих свога оца, који никад ниједан случај није једноставно напуштао, па се реших да са овим човеком поступах као са болесником који се може излечити.

Напослетку га упитих за његове прилике и да ли прима што од болесничког осигурања. Он затресе главом; али ја се нисам тиме задовољио и убрзо сам утврдио да му припада неоспорно право на болесничку потпору, коју би толики други хтели да прибаве лукавством и лажима.

Обећао сам да ћу издејствовати да добије све на што има права; он баци благодаран поглед на

кандило и не изјави засад ништа, па ни жељу да га опет посетим.

13 августа

Да, моме срцу најближи су сада изгубљени, они за које знам да их нећу спасти.

15 августа

Задовољни су са мном, и многе умирује сазнање да је у близини лекар који понекад привидно лако успева у ономе што је тешко. Када бих само од њиховог оздрављења и сам постајао здравији! Али често ми се чини као да оно болесно од чега ослобађам туђа тела некако продуховљено заостаје у мени, неки тмули, штетни дах који ми мути и гуши живот.

То спокојство, то „небеско стрпљење“ које хвале у мени! Када би знали из каквог очајања оно нице!

18 августа

Нова ми је радост јутром рано напустити град, гледати широку долину густо обраслу кукутом како лелуја и сребрнкасто испарава на сунцу које се рађа! А затим се попети на брдо, до ливада где сунце већ топло сија, пред собом расплашити оне миле бумбаре што мукло зује у заносном мирису цветне траве, улазити у увале које су толико мрачне да ми бледи, крзави месечев срп нада мном опет светли као да је ноћ... Штошта још говори о разарањима тмине; дивно, крваво крило неке птице виси на вресу, крастава жаба са разјапљеном раном, око које зује црвенкастозлатне муве, вуче се смртно изнурена преко путање.

Али ја се окрећем од свег јада и јурим даље, горе! горе! А када горе предахнем, наслоњен на хладан камен, и свуд наоколо под собом угледам позно лето, врело и строго, брежуљке пуне гомила снопова, између којих понеки сиви торањ сеоске цр-

квице са својим црним сатовима шкиљи горе као каква буљина, дубоко позади град са рекама, и како све то тако чврсто повезано и спокојно плови по благом дану, о, онда сам опет расплутан у љубави као што сам био у детињству, једна језа предаје ме другој, наслућујем вечиту слободу.

20 августа

Ако се сада догоди, ако свет у последњој лелујавој тмини, окрећући се у ковитлац, са нама заједно оде у неповрат: шта ће бити? Шта онда још може бити? — Онај орган што усамљено светли у нама, који често у дубокој ноћи тако силно блиста, може ли се он угасити? Зар се није чинило понекад као да обиље живота тек од њега прима своју суштину? Сме ли он да нестане? Или ће бити као какав лутајући пламен у помрчини, што лебди у сазнавањима па му ове јадне очи више нису потребне?

1 септембра

Она ситна луда старица опет се ушуњала и тера своје. Вели како ми заиста није потребно да се пред њом претварам, јер она сасвим добро зна с ким има посла и да се ја само из милосрђа крећем међу људима као друга личност. Познала је то једног вечера по нарочитом лепршању мог огртача, а и чула ме је једном како сам се у разговору са људима тако звонко и радосно смејао да је одмах морала да помисли: таквом човеку лако је смејати се, он ни за шта више не хаје, тај има своје сигурно месташце у рају...

Док се тако у себи цери, спопада је тврд кашаљ, — она сасвим клоне и јада своје старе јаде. Стаклено прозорче још јој је дубоко заглављено унутра у врату; чим ветар духне, може да се залупи и она онда мора да се угуши.

Ја стављам огледало и мажем јој мало по ждрелу, тврдим да јасно видим прозорче, обећавам да ћу га најдаље за три недеље моћи да уклоним, забрањујем јој да излази по бурном времену и наређујем да у недељу опет дође. Она је задовољна, плаче, смеје се, љуби ми руке и излази кукући ноге. Њен изглед сад је заиста за сажалење, образи онако упали и земљане боје као да их Божје сунце никад није обасјало. Иза увеличавајућих наочара виде се округле угашене очи, и као каменчићи изгледају тврда, мутна сочива у раширеним зеницама.

3 септембра

Да, желео бих судбу једне душе која добровољно пође једног јутра међ људе, многе теши и лечи, па се увече без кајања опет удаљи.

8 септембра

Оне ситне лажи и прећуткивања којима сам често приморан да заваравам своје болеснике у погледу њиховог стања или својих лекарских поступака, зар оне ипак нису лажи? А ко може да изусти неистиниту реч а да се у својој души, па макар и за сенку једне сенке, не отуђи и не изопачи? А када се то дешава свакодневно, када претварање постаје занат и најзад више не изазива нимало стида, — где је онда још пут ка племенитом „ја“?

2 октобра

На свима путевима повлачи се труло лишће. Све чешће морам да бацам поглед преко на парк, где са сваким комадићем што се круни са скрлетно-жутог мозаика небо постаје све бескрајније. Већ се и брда могу опет да разазнају са сребрним рачвањима свог новог снега, на којем сунце хлади своје зраке.

Ја стављам огледало и мажем јој мало по ждрелу, тврдим да јасно видим прозорче, обећавам да ћу га најдаље за три недеље моћи да уклоним, забрањујем јој да излази по бурном времену и наређујем да у недељу опет дође. Она је задовољна, плаче, смеје се, љуби ми руке и излази вукући ноге. Њен изглед сад је заиста за сажалење, образи онако упали и земљане боје као да их Божје сунце никад није обасјало. Иза увеличавајућих наочара виде се округле угашене очи, и као каменчићи изгледају тврда, мутна сочива у раширеним зеницама.

3 септембра

Да, желео бих судбу једне душе која добровољно пође једног јутра међ људе, многе теши и лечи, па се увече без кајања опет удаљи.

8 септембра

Оне ситне лажи и прећуткивања којима сам често приморан да заваравам своје болеснике у погледу њиховог стања или својих лекарских поступака, зар оне ипак нису лажи? А ко може да изусти неистиниту реч а да се у својој души, па макар и за сенку једне сенке, не отуђи и не изопачи? А када се то дешава свакодневно, када претварање постаје занат и најзад више не изазива нимало стида, — где је онда још пут ка племенитом „ја“?

2 октобра

На свима путевима повлачи се труло лишће. Све чешће морам да бацам поглед преко на парк, где са сваким комадићем што се круни са скрлетно-жутог мозаика небо постаје све бескрајније. Већ се и брда могу опет да разазнају са сребрним рачвањима свог новог снега, на којем сунце хлади своје зраке.

6 октобра

Какви су то људи који код сваког лека који им препишемо питају: да ли је потпуно нешкодљив? не садржи ли какав отров? — Као да би сила која никако не шкоди могла икако да користи! Као да свако живо биће не мора сваког дана и сваког часа у свом организму да производи и утроши довољно отрова, ако хоће да опстане! Како често ми се чини као да постоји неки особит отров који мом духу још недостаје, а ја бих и најмањим делићем тог отрова постао најслободнији, најсрећнији, најдаровитији међу људима!

10 октобра

Понекад, када дан за околни свет свечано, а за мене у бригама залази, нешто ме мами из града, и радо се играм с мишљу да се можда нећу вратити.

Преко гребена једног пошумљеног брда шири се пропланак, присут раштрканим стењем; из свих распуклина изђикало је жбуње дивљих ружа и шимшира, већ потпуно опала лишћа, али још пуно јаркоцрвених плодова. Криви храстови окружују пропланак и допиру до једног обронка који се шупље надвио над осулином. То је језиво место, одакле се отвара поглед дубоко у крајину; ту стојим често, устрептала даха, и гледам како се сумрак спушта на долину и град и реке. И када се свуда запале мале светлиљке које се полако спајају у лепа земаљска сазвежђа, о, тада се буди моја чежња за небеским звездама.

Величанственост предела који тоне у сиви сутон таквих вечера, када бих је само могао као какав извор захватити и уручити једној љубавници! Када замре једнолична песма и последњег цврка и само још марљиво ријење великог мравињака жамори у близини! Задоцнели водомор стушти се на поток претећи - пискавим звиждуком, расхлађења дале-

ких небеса отсевају у сумрачној светлости, очи налазе верни поглед прве звезде на небу. И ја се дубоко утапам у сумрак, страх и пожуда отпадају од мене, знам да ћу се радосно опустити да паднем када ме ништа више не буде задржавало међу људима. Та, нико не може дубље да падне но натраг у своје сопствено срце.

Синоћ сам захватио у жбуње шимшира, болним прстима откинуо гранчицу пуну плода и завитлао је у мрак, колико год сам могао далеко, и са таквом слатком зебњом као да је каквој жени ноћу бацам у отворени прозор.

Из једног писма Георгу Р. од 15 октобра 1908: „Јер ја још стално примам много на себе. Мисли су ми узбуркане, па ипак понеко излази од мене с умиреном душом.

Никад нисам усамљен, јер свако сме да дође к мени; тако седам пута дневно губим своју снагу. Па, ипак, људи признају како постају чистији и усамљенији преко мене. Радосно - брзо одбацујем сан када одјекне ноћно звонце, опасности заразе тражим уместо да их се клоним, и за најстранијег спреман сам на изванредне напоре...

Не, ја не бежим; хоћу да останем док не будем горео тако жарким пламеном да се ковина мојих окова сама од себе растопи“.

20 октобра

Морао сам да посетим једног болесника у оближњем месту, па сам кренуо подневним бродом. Један чудан сусрет довео ме је до правог сазнања, колико сам се већ удаљио и од најбољих људи, тако да морам да се прерушим и извитоперим, ако хоћу да се са њима колико толико споразумем.

Десио се да се бискуп, обилазећи паству, неколико часака после мене укрцао на брод. Дан је био млак од југовине, и као и сви остали путници стојао

је ситан слабачки старац са својим пратиоцима, духовном и световном господом, на палуби под ведрим небом.

Непрестано је привлачио мој поглед. Његово једноставно, веома живахно понашање, бледо лице које се понекад смејало стотинама танких бора, очи које су као уплакане гледале из тамних сенки кроз златне наочаре, све се то веома чудно поклапало са његовом ношњом. Белу коврџаву косу покривала је скрлетна капица, коју је касније скинуо и као марицу ђушнуо у своју мантију, а у замену затражио од младог слуге да му да црн свештенички шешир са златно-зеленом врпцом. Изнад плитких ципела са златним копчама, кроз љубичасте свилене чарапе назирали су се ситни и танки чланци.

Стојао сам одвојен од осталих путника, недалеко од његове групе, — одједном ме он оштро погледа и климну ми главом.

„Млади доктор Биргер“, рече он полугласно, окренут прво своје друштву а затим мени, „дозволите, господо, само тренутак“, — и већ ми прилази и пружа руку. „Вашег оца познавао сам добро“, поче љубазно, „моја сестра, која ми и данас још води кућу, била је једна од првих које је он својим начином излечио, када смо ми већ хтели да напустимо сваку наду“.

Одговорио сам да је мој отац понекад помињао тај случај и да ми је тачно описао његов ток.

Бискуп је замишљено гледао у реку, и ја сам већ сматрао да сам отпуштен, али убрзо приметих да он још нешто има на срцу.

Пригушеним гласом, после једног обазриво-испитивачког увода, поче да ме салеће, како бих морао више но досад да утичем на јавност, да постепено постигнем да и моје колеге признају и искористе проналазак мога оца. „Тај човек пробудио је наде“, то беше смисао његових речи, „и ако треба да се оне за јадне болеснике и испуне, ви морате учинити

више но само — као сваки други — савесно и вешто вршити своју праксу. Научите да задобијате, да придобијете народ и државну власт! Мој уплив и уплив мојих пријатеља у обласној скупштини припада вам чим само видимо да ви то и озбиљно хоћете. Како је ваше мишљење, рецимо, о оснивању једног великог лечилишта у које бисте примали само оне случајеве код којих је излечење вашим средствима готово сигурно?

„Сви који су познавали вашег оца и подупирали његове тежње очекују и захтевају од вас такав корак; а како би душама које сумњају и могла да буде јасније доказана надмоћност једног начина лечења но у једном сабиралишту многих таквих дејстава? Вашег оца сломила је смрт усред његових планова; али ви сте млад, ви сте наследник. Ако пропустите дело, све мора да се расплине; ни најсјајнији појединачни успеси неће то спречити! Јер пошто сад морате да примате болеснике како и ма откуд они долазили, ретко сте у положају да потпуно искористите деловање ваших средстава и да га несметано посматрате. Вас већином позивају изгубљеним болесницима; сиротиња и пороци болесника често муте и кваре ваше резултате, а томе доприносе свој део свакако и омаловажавања извесних људи који неће да вам опросте ваше успехе у лечењу“.

Он ућута и пажљиво ми погледа у очи. Ах, и ја сам осетио истинску бригу у свакој речи, видео неумитност налога: мој отац проговорио је из гроба. А осећао сам јаче но икад сву своју немоћ да учиним оно што је понекад и мени самом изгледало тако једноставно и лако. Запињући, несигурно одвратих:

„Бојим се да морам другом препустити да у оном смислу који је Ваша Светост тако дивно исказала постане наследник мога оца, и ја се надам да ћу подесног човека још наћи. Ја сам, — о, мене

сваки дан учи да сам позван за обичног лекара. Болесник отргнут од околине пуне живота која са њим пати и са њим се нада, сиромах без видљивих знакова свог сиромаштва, монах без своје ћелије, сељак без жене и куће и њиве, — пацијент који би само као нумерисани случај 6 или 7, са пажљиво забележеним клиничким налазима и табелом температуре, лежао преда мношвом, никад не би могао у мени да пробуди ону оплемењену радозналост која ме гони да помогнем, да се сав залажем. Лечити нечију утробу, а да му не приђем као целом човеку, не, никад то нећу моћи. А неизлечиви, изгубљени, они који су ми у души...”

Осетих да морам да ћутим; на срећу брод се већ приближио обали. Тамо је, испред црне гомиле народа, стојала нека девојка у белој хаљини, с венцем од зимзелена у коси, са китом баштенског цвећа у руци.

Село је звонило свим својим звонима; бискуп, одлазећи журно са својом пратњом, смешио ми се зачуђено, готово забринуто.

Већина путника искрцала се овде, остао сам готово сам на броду. Још се чуло како она бела девојка урла неке стихове, и брод отшуме даље.

23 октобра

Веома заморен, пишем још дубоко у ноћ свој дневник. Умирио сам се говорећи самоме себи, па сад бдим и трпим. Од пре четрнаест дана постоји за мене једно биће коме опет хрли сва моја срчаност. То је Роза Егер, ћерчица једног радника у фабрици порцелана. Њена мајка довела је њу прегледа ради у моју ординацију. Лош налаз, на граници између излечивог и неизлечивог. Замолио сам жену да дете држи у постељи, пошто лек у телу које мирује трипут јаче може да дејствује.

Мала Роза је нежно биће од тринаест година; округло, веома бело лице пуно бледих пега; има

крупне сиве очи које се радо смеју и дивну златно-црвену косу; њене дуге трепавице су танане и жуте као прашници цвећа.

Данас сам отишао онамо; они станују у једној шумовитој долини коју зову „Долином воденица“. Киша је престала, ваздух је трептао под тмурним небом. Предњи врт спушта се до друма; последње лишће винове лозе и тешке китице белих бобица лелујали су се капајући преко криве ограда.

Трошна колиба покривена шиндром даје пријатан утисак. У малим четвртастим отворима намештени су двоструки прозори, и уски простор између окана испуњен је доле јаркозелено обојеном коврцавом маховином. Ту су изложена драгоцене дечја блага; разноврсне животињице од порцелана, јамачно покупљене из фабричких отпадака; а у средини воштано дете Христос, са слатким лишцем, одевен у хаљиницу од круте сребрнасте тканине, десне руке уздигнуте за благослов, и тако се непрестано смешка напоље на друм.

Нашао сам малу Розу не у постељи, већ како чучи на поду расхлађене собе, у марљивој игри са мањом браћом и сестрама, обучена само у кошуљу и доњу сукњицу, — ја се сетих бискупових речи. На поду су лежале две зделе, једна пуна воде, друга пуна песка; од њега су, ужагнени од ревности и задовољства, изгњечили разне колачиће, ђевреке и звезде и положили на под, уз то и неку врсту капелице и неколико малих хумки гробова, и управо утискивали у њих шарена зрна боба за украс, као бадеме у какво тесто.

Угледавши ме, она се трже и једним скоком, смејући се, врати у постељу, где поче јако да кашље.

Хтео сам да се правим љут, али када сам јој погледао у очи, које су ме кроз сузе изазване грчевитим кашљем тако весело стрељале погледом, то беше немогућно.

Рекао сам доцније: „Ако не будеш тако дуго мирно лежала док ти не дозволим да устанеш, мораћеш умрети“.

Она баци поглед на брата који је управо утискивао последњи боб у хумку; приметио сам како се изнутра тресе од смеха.

Ушла је мајка, а ускоро за њом и отац, и девојчица је сад постала озбиљнија. Приступио сам прегледу; сви су стојали у свечаном ћутању, док сам ја куцао и ослушкивао.

Досад се ништа није поправило, али ни погоршало. Половина левог плућа је оболела; грозница силно букти у слабом телу и убрзано било значи да она може још више да расте.

24 октобра

Ако икад још треба да примим какву похвалу, морала би да дође из уста неког великог човека, или из уста неког од ових потиштених, ћутљивих.

29 октобра

Пустио сам да ме један болесник, ког сам синоћ испратио из мога стана, одмами међ људе који се сваке недеље састају као нека врста удружења.

Мрачна просторија на сводове, украшена dobrим старим сликама из најраније историје нашег града, чинила је да постанем широк и радостан, али људи су ме устављали да будем мали и нем. Убрзо се са дна стола диже неки младић, али коме су наборано чело, наочари, црнкасти зуби и сувише промишљени покрети давали изглед старца. У лепо сроченим реченицама признао је да је обожавалац овог века, славио је песничку садржину која се налази у модерном строју и уверавао како би људи снажна духа, који су некада измишљали химне и трагедије, да су данас живи, градили ваздушне лађе. Одмах затим топло се залагао за неку рушевину у распадању крај оближњег села и захтевао заштиту власти

2*

за њено одржање. Час је призивао мртве у борбу против живих, час живе противу мртвих, и најзад позвао слушаоце да разгледају његову збирку јапанских и кинеских шоља која је изложена у суседној соби.

Нисам могао да издржим и у згодном тренутку искрао сам се на улицу.

Моје мисли биле су код мале Розе, која лежи тамо напољу у долини потонулој у ноћ и у својој грозници јамачно ни о чему другом не сања но о својим хумкама од песка и животињама од порцелана, и о детету Христу у оделу сребрног сјаја, — ах, њено јадно, болесно битисање које се губи изгледало ми је као живот једне светице поред ових мудрих занесењака.

Шта претстављају најплеменитија блага уметности и природе у рукама човека из којег не могу ништа да направе! Многи елементи још не образују свет, и неизлечива је канда похлепа халапљивца који живи одвојен од своје средине и никад не допире онамо где успевају истински бол и истинска радост.

1 новембра

Нећу зато што сам усамљен да се ставим изнад других; али као што орахово дрво у домашају свог даха не трпи црве и гамад, хоћу и ја да будем нетрпељив према сваком који не сагорева у сопственој ватри.

6 новембра

Како би мој отац, да је жив, морао да ми се руга и да ме презире! Упола кукавички, упола гордо заборављам људски говор; пуштам да се његово дело распада, да га руже, и на све то ћутим.

Пошло је тако добро код овог нежног професорског синчића, — грозница, кашаљ, кржави испљувак знатно смањени већ после првих доза мога лека,

— највише још два месеца и огњиште болести закречило би се.

Али већ при поздрављању осетио сам данас нешто необично у ваздуху, ипак сам се трудио да не обратим сувише пажње на претерану, одбојну учтивост ових људи, уображавао — то је да се угушим од стида! — да их је мој дужи изостанак озловољно, и одмах сам приступио прегледу.

Ослушкујући плућне органе, налазим пре једно запуштено него побољшано стање и распитујем се да ли се придржавају мојих упутстава. Али живахни дечак већ се избрбљао како већ одавно није примао таблете; питам: зашто? — и из збуњено-љутитог брбљања госпође маме и раздражених упадица господина тате вадим довољно парчића да бих могао да саставим целину.

Доктор Хернихт, ранији домаћи лекар породице, приликом једног сусрета у парку, приметио је и похвалио како дечко сјајно изгледа. Али када се овај избрбљао и почео да прича о горким, белим таблетама доктора Биргера, — лекар направи веома забринута лице. Могућно је, могућно, да начин лечења колеге Биргера некако повољно утиче на крвоток у плућима, — али каква је то добит ако он тешко озлеђује срчани мишић, о чему за њега и за друге лекаре не постоји никаква сумња? Рођено дете не би њему, старом пријатељу куће, могло да буде драже од малог Рудолфа; нада се да он у њиховим очима вреди бар још толико да ће му дозволити један једини преглед.

Родитељи, заплашени, постиђени, тронуте, преклињу га да учини оно што сматра за потребно; он с њима одлази у стан, перкутира и аускултира, а израз лица све му је више забринут. Али, убрзо каже да је срећан што још благовремено може да открије нечист срчани шум који се већ наговештава („разговетно, али слабо, приметно само крајње извежба-ном уху“); са мало труда убрзо ће се овај пореме-

Ћај моћи изгладити. Наравно, он не заборавља да дода — то се провлачи кроз све причање, — како је млади Биргер иначе сасвим даровит човек, да, ако једном одбаци терапеутичке бубице свога оца, може далеко да дотера.

Није ми промакла ниједна од тешких, полуприкривених оптужби, — погледао сам човеку а затим жени у очи, окренуо се и отишао. Најубедљивији говор већ се био уобличио у мени. Како ми познајемо материје које су у већим количинама отровне, али у малим, раситњеним дозама имају високу лековиту вредност, како наравно и невино средство у руци невичног понекад постаје штрудливо, како нечист шум у срчаним залисцима никако не може настати дејством хемијских материја, како једна снага која олакшава крвоток у плућима самим тим чини велику услугу срцу, — све то и још много штошта друго било ми је потпуно јасно у свести и надирало ми је на усне за једно предавање које би и најглупљег поучило.

Али неко нељудско гађење угушило ми је глас.

12 новембра

Она страна жена снажних сребрнкастоплавих вилица и са белом тачкицом у левој зеници данас ми је поново дошла.

Већ се смркавало; запечатио сам неко писмо и управо угасио свећу, — тада чух њен шуњајући ход у чекаоници.

Пошто је плашљиво закуцала, она уђе, извини се због свог позног доласка закашњењем за ранији воз и поче опет, плачљивим гласом детета, да се уздишући жали на тешко дисање, вртоглавицу, несане ноћи.

„Хоћете ли још једанпут да ме прегледате?“ упита олако и поче да се свлачи.

Исти немир, иста врста љутње као и приликом њене прве посете поново се јави у мени; опет се

сетих и чудне изреке мога оца да лекар не сме никад да прими наклоност једне жене која му дође као болесница.

Она је разголитила горњи део свога тела и села; сумрак је њеној кожи давао фосфорни сјај и ма да је под кошуљом крила своје груди, приметио сам ипак како лева дојка, одајући ману срца, снажним подрхтавањем прати свако ударање била, тако да је тај приказ готово изазивао бол. Ставио сам стетоскоп; али у неком муклом, бесном зујању тонуло је све пред мојим ухом, и убрзо сам своје сопствено срце чуо како много гласније куца од њеног. Покушао сам да сагледам њен поглед, али било је већ веома мрачно у соби.

Одједном она прекрсти руке над грудима као да хоће од њих да направи одору, али у истом тренутку их са покретом неодољиве жудње испружи према мени и наже ми се у сусрет. Наше косе додирнуше се и ја сад пустих да ме привуче у слатком заносу у којем су се дивље бркале све жеље.

У том тренутку зазвони телефон. Ја се тргох, одвојих се не без напора из врелих руку и приђох апарату. Отац Розе Егер звао је из фабрике: да дођем, да понесем средство против крвављења из плућа — брзо, брзо...

„Морам да одем, сместа, једном детету, крволиптење“, — глас ми је звучео чвршће и мирније но што сам очекивао.

Жена је још седела полунага на столици; сада покри лице рукама.

Како сам могао да се одједном створим доле на улици, то више не знам; ишао сам брзо и нисам се освртао.

14 новембра

Откад сам напустио стан с оне стране мале реке и преселио се у центар града, сан ми је као што бива у грозници. Мислим да то долази од вечитог

струјања воде напољу. То је као магнетско скретање које заобилази дух спавача када се над главом склопе руке. То не допушта дубок сан, а чини да се много сања.

16 новембра

Постајем ли и сам болестан? Једно привиђење заплашило ме је синоћ. Било је само колико траје дах, али је било. Лежао сам заморен на дивану у соби за примање и мозгао без мисли у тами, — тада, поред свеће која је мутно горела, спазих свог оца како седи за писаћим столом. Имао је на себи зимски капут, његов шешир лежао је крај свећњака. Жуто, мртвачки озбиљно лице било је нагнуто над мојим дневником болесника; листао је по њему. Очи су изгледале заклопљене, али је све видео и веома пажљиво читао. На последњој страници упирао је прстом од имена до имена, одозго наниже.

Лежао сам одузета тела и гласа. Када сам из све снаге хтео да викнем: оче! све беше угасло.

19 новембра

Розина мајка поднела ми је извештај за време примања. Девојчица, у тренутку када ја ступим њој у собу, на опште чуђење изгледа сасвим ведра и здрава. Онда нема болова, не дише тешко и мало кашље; и глас јој постаје мало звонкији. Чим одем, све невоље се враћају у оштријем облику но раније.

Добра жена сматра да мора то да ми саопшти, да се не бих обмањивао о стању њеног детета.

21 новембра

Зашто нисам учинио по вољи оној лепој страшној жени? Зар би заиста неко неутуђљиво благо душе било изгубљено? Зар више не бих могао да се удалим тако лака, слободна срца?

струјања воде напољу. То је као магнетско скретање које заобилази дух спавача када се над главом склопе руке. То не допушта дубок сан, а чини да се много сања.

16 новембра

Постајем ли и сам болестан? Једно привиђење заплашило ме је синоћ. Било је само колико траје дах, али је било. Лежао сам заморен на дивану у соби за примање и мозгао без мисли у тами, — тада, поред свеће која је мутно горела, спазих свог оца како седи за писаћим столом. Имао је на себи зимски капут, његов шешир лежао је крај свећњака. Жуто, мртвачки озбиљно лице било је нагнуто над мојим дневником болесника; листао је по њему. Очи су изгледале заклопљене, али је све видео и веома пажљиво читао. На последњој страници упирао је прстом од имена до имена, одозго наниже.

Лежао сам одузета тела и гласа. Када сам из све снаге хтео да викнем: оче! све беше угасло.

19 новембра

Розина мајка поднела ми је извештај за време примања. Девојчица, у тренутку када ја ступим њој у собу, на опште чуђење изгледа сасвим ведро и здрава. Онда нема болова, не дише тешко и мало кашље; и глас јој постаје мало звонкији. Чим одем, све невоље се враћају у оштријем облику но раније.

Добра жена сматра да мора то да ми саопшти, да се не бих обмањивао о стању њеног детета.

21 новембра

Зашто нисам учинио по вољи оној лепој страшној жени? Зар би заиста неко неутуђљиво благо душе било изгубљено? Зар више не бих могао да се удалим тако лака, слободна срца?

29 новембра

Прошла је поноћ. Нећу спавати. Хоћу да бдим крај отвореног прозора. Ох, како се звездани знаци гранају кроз таму! Али оно лице! Зашто га више не могу онако потпуно да нађем у себи? Узалуд покушавам затворених очију да изоштрим унутарњу моћ вида, — зар сам од дуготрајног мрака постао толико слеп? Или ми је само пригушена светлост у гледалишту изазвала варљиву слику толике лепоте и тајанствености? Не, не, — ох, како ми бесно лупа срце! Нема ту обмане, нема сновиђења. Али зашто ја за једну појаву која чини да уздрхтим имам тако мало снаге да је сачувам у сећању?

Мора да је осетила мој поглед на њеном потиљку, јер одједном се окренула и погледала ме тако зачуђено и отворено да сам ја оборио поглед као лопов ухваћен на делу. Али одмах затим опет је мирно седела заваљена у својој столици и судећи по свему са детињастом пажњом пратила ништавна збивања на позорници; штавише, када је један глумац непажњом оборио лонац и млеко поцурило на сто и на под, она се тихо придружила општем смеху. Узалуд сам напрезао свој поглед уперен на њу, као да могу њу да узнемирим, њене мисли силом да привучем себи...

Узалуд, па ипак! После свршене претставе, док се помало уморна, као неко ко је тек пре кратког времена устао из болесничке постеље, кретала ка излазу, — тада се збило, тада се брзо осврнула на мене и одмах опет скренула поглед са једним лаким покретом као да ме се одриче.

3 децембра

Мој побожни обућар ипак ме с времена на време опет позива. Код њега одлично дејствују моји лекови; плућа му се невероватно брзо исцељују, и он понекад већ напушта кућу.

Поверење у мајку Божју код њега није попустило, и верно гори кандило пред влажним зидом. Он сад наслућује како небеска краљица сваки пут просветли мој разум када пишем рецепт за њега. Његова болесничка потпора је стигла и пробудила у њему прохтеве да добије још више. Пало му је на памет да је члан и неких хришћанских занатлиских удружења која ће му давати помоћ ако му ја напишем јаку лекарску препоруку. Већ ишчезава и свечани паћенички сјај из његових очију, а глас којим се данас избрецнуо на своју жену, зато што је забавила да ми припреми умиваоник, нипошто није више био благ.

5 децембра

Хана Корнет, то је име моје лепе непознате из позоришта, управља одељењем за украсе у једној великој трговини на тргу катедрале. То је све што знам о њој, али за моје мисли то је довољно, то је светионик да се снађем у овим учмалим данима. Од оног вечера нисам је више сретао — шта мари? Срце нађе помоћи, и при неком позном повратку кући, када уопште не мислим на њу, дешава се понекад да ми се она одједном појави као привиђење под чаробњачким велом сутона. Онда је увек видим пред собом у некој голој, жутој дворани, одевену у црно рухо проткано златним ликовима животиња сличних биљкама. Међу младим радницама које ћаскају седи она за храстовим столом и послује жицама и цвећем, бобичавом копреном и шареним перјем. Одједном се стресе као од језе, баца своје алатке у страну и, раширених зеница бића које из осветљене просторије гледа у ноћну таму, прилази право мени, постаје све већа и бестелеснија и расплине се пред самим мојим очима.

6 децембра

Шта ја то чиним? Какву игру играм? Ја који сам можда већ посвећен пропасти, зар ја смем чак

и у мислима да примамим туђ живот у своју близину? — Не, не, ја то блаженство нећу, ја хоћу да останем сам, сам да се разбијем.

7 децембра

Увече око пет часова напустио сам једног болесника на брду. Снег је почео да пада, док сам силазио кроз јелову шумицу. Ново оборена стабла стрчала су ту и тамо са падине преко ивице пута и окретала према мени своје здраве, беле површине иструганих дебла. Пролазећи ударао сам штапом по сваком стаблу и свако би забрујало slabим, неискaзано умилним звуком као одјек. И одједном, кроз светлост пахуљица, кретала се узбрдо нека прилика са Хавиним цртама лица, климнула главом, насмешила се и расплинула. Моје срце хтелo је да се распукне; готово у лету стигао сам потом на подножје.

Често ми је као да она хоће да каже: Зар не примећујеш како мој живот личи на твој? Видиш ли како га лепо носим? Већ ме је обележило време и руке ме боле, јер из дана у дан морам да се замарам за људе који о мени ништа не знају.

13 децембра

Опет један дан напорне јурњаве и ја напола већ спавам; али једно хоћу брзо још да забележим пре но што ми се заклопе очи.

Госпођа и господин професор Крафт били су овде и замолили ме да њиховог малог Рудолфа опет посетим. Нека себе за тренутак ставим у њихов тадањи положај, да појмим страх који им је њихов ранији домаћи лекар утерао у кости, па ћу онда бити спреман да опростим, нећу пустити да јадно дете испашта непромишљеност родитеља. Они су већ довољно тешко кажњени; дечаково стање показује се све мање излечиво; нека одмах пођем с њима; доктору Хернихту захвалили су се на даљим посетама.

Дечак је лежао слабак у својој постељници;

смешио се ужагрених образа и уморна погледа и пружао ми издалека обе руке.

Преглед је показао да је стање мање зло но што сам са зебњом очекивао; могао сам са прилично чистом савешћу да умирим родитеље. Дечја плућа веома су приступачна снагама исцељења. Огњиште болести, од чије би ватре седамнаестогодишњак морао убрзо да сагоре, може се код петогодишњег детета често још притулити, ограничити и постепено угасити.

Замолио сам да видим Хернихтове рецепте.

Прописао је испрва одличну тинктуру за обнављање крви и истовремено и један сируп за плућа који је отпре кратког времена ушао у моду. Али доцније, када је видео да није на путу који води циљу, он се вратио и тад прописао моје средство, које сам недељама давао дечку, а које је он одбацио. Само што је дао да се зготови у облику пилула уместо пастила и у количини која је десетоструко премашала дозу коју сам ја примењивао. Свакако је од веће количине очекивао снажније дејство.

Ону чудну околност, на коју је мој отац тако често указивао, наиме да се енергија исцељења уколико чистије испољава уколико се средство у што мањим дозама даје, он је или заборавио или јој није поверовао.

Растегљен сам до самих граница мојих моћи; никаква љутња не може да ме сузи.

Када бих сутра пошао Хернихту, све му објаснио, замолио га да овај случај заједно са мном лечи, — да ли би он хтео? Како би примио мој предлог?

15 децембра

О, судбино! О, часу удеса! Ишао сам кроз сутон пијачне улице својој кући, — тада из мрачне капије спотичући се излази нека старица, обвијајући мара-

му око главе, гледа ме један тренутак укочено, као да мора да се присети ко сам, одјуре, опет се врати, муца: „Господин доктор Биргер“, а затим задихано сручи како је пошла по болничког лекара, — госпођица, њена станарка, видело се да ће то наступити — она се превише замара радом у трговини — прекјуче је спопала језа и почела је да кашље, а сада јој иде крв, светлорумена крв на уста...

„Морате ме разумети, господине докторе! Госпођица је члан градске болесничке благајне и болнички лекар лечио би је бесплатно. Али каква болница, какво бесплатно лечење! Дошли сте ми мало пре као небеска појава, одмах сам вас познала, знам вас од моје нећаке, часне госпођице Станиславе, коју сте често посећивали у манастиру. Помислила сам: зашто тек јурити за неким лекаром, када ми сам Бог шаље једног у сусрет, — ходите, ходите брзо!“ И она ме вуче у кућу па мрачним степеницама на други спрат.

Улазећи кроз претсобље у собу, угледао сам Хану Корнет како седи у постељи. Мала светлиљка била је намештена на ниској столици поред ње; марамица коју је управо скидала с усана показивала је велике скрлетне мрље.

Погледао сам јој у очи; биле су бистре, ни угарка грознице у њима.

Без журбе спусти мале маказе преда се, погледа ме испитивачки љубазно-изненађеним изразом и, док је газдарица млазевима просипала објашњења, она ми са готово грубим стиском пружи леву руку и рече: „Хвала вам што сте дошли“.

Претворио сам се у лекара до у врхове прстију, приметио и после најповршнијег прегледа да се крвављење не наговештава као једно од оних опасних, говорио само оно што је потребно, наредио да обустави сваку врсту рада, написао рецепт и замолио да ме сместа позову ако ноћу затреба моја помоћ.

„Радо ћу вас у свему послушати, господине док-

торе“, рече болесница смећећи се, „али пустите да завршим овај један једини шешир! Намењен је лепој младој госпођици која је већ седам пута у току после подне слала по њега. Останите тренутак! У вашем присуству неће ми се ништа рђаво десити“.

Тек сада сам приметио да је она по покривачу растурила разне црно оплетене жице, сплетове сламе, пантљике и цвеће у шареном дармару; чинило се као да се она из досаде игра мало тим стварчицама. Али док сам тако стојао, не знајући шта на то да кажем, видео сам како под њеним прстима, као неком чаролијом, израста леп, ваздушаст девојачки шешир.

Поноћ

Лежао сам у дубоком првом сну, — одједном дуго и оштро зазвони ноћно звонце. Полуодевен притрчим прозору, отварам га, гледам доле, — пред кућом никог нема. Вичем: Ко је звонио? — Мртва тишина. Будим слугу, — он ништа није чуо.

16 децембра ујутро

Оно звоњење које ми се у сну причинило сасвим ме је расанило; пребацио сам огртач преко рамена и сишао на улицу.

Беше оштар мраз; месец, далек и мален, лебдећи брзо кроз растресите облаке, појавио се над катедралом. Побочна улица отварала је поглед на реку; непрегледне санте, свака са набаданом ивицом од снега, пловиле су свечано кроз ноћ. Ханина кућа стојала је у сенци у потпуној тишини, ниједан прозор не беше осветљен.

Увече

Њена мала соба, — како је тужно све у њој удешено од једне жене која ту не осећа свој завичај, не помишља на остајање! Оштећене плетене столице стоје око једног стола; на њему стрчи из ша-

рених свилених тканина, крпа и свећа избледела слика неког коњичког официра у месинганом оквиру. Зидни часовник ћути, низ мрких свешчица спава на прашњавој полици, и лепо, позлаћено огледало на умиваонику прекопута постеље изгледа као велелепан залутао намерник.

Пред прозором на црном дрвеном постољу стоји висок кип спаситеља, од чистог, безбојног стакла, и потсећа на чудесне ликове какве срећемо у стародревним причама. Десна рука уздигнута је за благослов, док лева веома нежно показује на као рубин црвено срце затворено у прозрачним грудима.

Беше пре подне, уска просторија, замрачена сенкама огромних зграда прекопута, још у полу-светлости, без сунца.

Хана је, са топломером под пазухом, лежала још сањива од опијајућих капљица које су јој у току ноћи чешће давали, да би спречили поновно крвављење. Упитах чији је онај кип.

„Моје газдарице“, одговори болесница уморно и хтеде даље да дрема. Али сунце је најзад доспело више једног крова; у собици свану дан. Погођена светлошћу, Хана се трже, и док је при том покрету окренула главу и угледала себе у огледалу, кроз као рубин црвено срце паде један зрак на њено лице. Она виде како њено сопствено чело засја надземљским сјајем, па се насмехи, али одмах опет заклопи очи и опусти се на јастуке.

27 децембра

Када бих само све жене могао да држим далеко од своје ординације! Уђу тихо шуштећи, јадају се и уздишу неко време, а затим свлаче своје одело као да то ништа не значи; да, оно што би понека сакрила пред својим мужем, — мојим погледима она открива без двоумљења. Једна жена смешила се данас док се свлачила: „Пред вама, господине докторе, заиста не морам да се стидим; видели сте већ

толико много, много жена..." После ове речи било ми је као да се мути Ханин продуховљено светли лик и да бежи од мене, као да сам ја већ одавно изгнан из небеса свих срећних и чистих.

Треба ли да буде? Смем ли још једном да помислим на срећу?

Тек пошто завршим обилажење осталих својих болесника одлазим њој и дошло је као од самог себе да из вечера у вече, увек нешто дуже, остајемо заједно. Већином ја говорим; умор који ме је иначе притискивао у тим вечерњим часовима сада је прохујао, увек могу да причам, и најстарији догађаји из младости осмеле се опет да се појаве. Понекад има нечег матерински паћеничког у начину како она слуша моја причања, и мени се тад чини као да за свој прави живот, чак и за своје детињство, имам да захвалим њој.

Она сама је ћутљива, па ипак се чини као да увек много казује. Када на свој начин, са тихом пажњом, седи прекопута мене и лако ослањајући руке, са брадом на лабаво скрштеним прстима, својим црним очима под снажним, у средини састављеним обрвама гледа у лампу, све постаје сан и привиђење.

29 децембра

Види ли она у мени више но заљубљеног човека? Осећа ли да ја нешто очекујем од ње? Хоће ли она једног дана изустити реч која може да ме спасе?

6 јануара 1909

Сео сам крај њене постеље и разгледао сребрни пехар украшен ликовима, који ми је она поклонила на Нову годину, „као хонорар“, како рече у шали, „да рачун не испадне сувише висок“. Тада она приђе да потражи неку књигу и подиже свећу изнад моје главе ка малој полици на зиду, и одједном осетих како ме болно пече восак који капље на мој потиљак. Како ме то проже, са свим благосло-

вом, са целим смислом једног предзнака! Она није ништа приметила, а ја сам се држао сасвим мирно и пуштао да капље и пече.

16 јануара

Она је тако хтела, она је хтела да ми исповеди оно што назива својом „историјом“, својом „светом кривицом“.

Смркавало се увелико; она је седела на својој постељи, а ја поред ње на столици, и нисмо упалили лампу кад се спустила ноћ. И ја сам слушао и ништа нисам осетио од греха, ништа од кривице, осећао сам само њен удес и колико је она лепа у својој потресености. Како сам сићушан поред ње! Моји сопствени јади, како они бледе пред њеним животом!

Она има трогодишњег синчића, — у основи то је све; јер око тога детета круже све њене наде и све њене муке. Њен љубавник, млад официр, пријавио се био раније, пре него што је упознао њу, за службу у колонијама. Тада, неочекивано, букну устанак Херероса и преконоћ стиже позив у чету. Тај позив пао је у оно време пуно стрепње када је Хана своје материнство наслућивала, али се није усуђивала да то самој себи призна. Господин поручник видео је пред собом само победе и части; у његовим очима важила је као свршена ствар да ће се после неколико месеци вратити кући као капетан и венчати се са Ханом. Како сам чврсто уверен да би он то и учинио! Она није од оних девојака које мушкарац напушта. Али четрнаест дана после његовог доласка у Виндхук умро је од тифуса. Ово чути из њених уста, како се то тада свалило на њу, како се бол који је хтео њу да сможди за трен ока претворио у готово усхићену љубав према њеном будућем детету, — о, никад ме један доживљај људске душе није покренуо на дубљу преданост! Тек тад осетила се поносна и слободна као мајка, и без

страха од срамоте гледала у сусрет свом још нерођеном детету као каквом блаженству. И дете је дошло и постало леп тамнооки дечак ког је, кад му је било две године, нежно прихватила њена удата сестра. Јер Хана је морала сада опет да помишља на рад; требало је побринути се да дечак не буде једном сасвим без помоћи на свету. Тако при тражењу новог намештења ни нашто није обраћала толико пажње колико на величину плате, и тако је доспела у наш град.

То је њена судбина, — о, Боже! Судбина хиљаде девојака које морају да лутају по туђини, — али она, како је она притом остала јасна, како краљевска!

Једном, о Божићу напунила се година дана, савладала је њу чежња. Узела је отсуство и отпутовала сестри у Штокхолм. Око поноћи стигла је до њене куће. Пришла малој постељи. Дете, пробуђено изненадном светлошћу и ласкавим речима, поче у страху да плаче; али када је угледало осветљено лице нагнуто над собом, намах се смири, ма да беше немогућно да је ма шта слично сећању живело у њему, једним покретом као у сну маши се за Ханине очи и притом опет заспа.

Доле на улици беше већ сасвим тихо када је иначе тако ћутљива жена престала да говори; одавно већ нисам више могао да разазнам њено мило лице, само сам могао да чујем њен дубоки глас који се најзад губио у јецању.

Нисам умео ни речи да кажем; снага истине горела је у мени. У мраку тражио сам њену руку, и одједном смо се загрлили и пољубили, пали на постељу и заплакали. Али после неколико тренутака савлада ме потајно нагомилавани умор једног дугог радног дана и у сузама заспах дубоким сном.

Јак кашаљ у мојој близини пробуди ме одједном, — приметих светлост у соби. Нешто неразмрсиво тамно, о чему се нисам усуђивао да разми-

шљам, скочило ми је у сну на груди и притискивало као терет. Дигох се и угледах Хану; лежала је, умотана у покривач, покушавајући узалуд да угуши трзаје грча у грудима, при запаљеној свећи поред мене. Најзад се она смири и рече смејући се: „Четири часа је изјутра, пријатељу мој“.

Код куће сазнадох да су у ноћи двапут, са разних страна, слали по мене. Први који су тражили да што пре дођем били су родитељи мале Розе.

Још пре часа примања отишао сам преко њима. Девојчица је изгледала оронута, било је ударало нестално, прсти беху хладни и модри. Пошто сам јој убризгао лек, брзо је опет живнула, много брбљала и није хтела да ме пусти да одем. Изручила је кутију са свима скупљеним сличицама и цедуљицама на покривач и ја сам морао сваку пажљиво да разгледам и напослетку ону велику, прозрачну, да држим пред очима и да гледам кроз прозор. Тада се планина која је тонула у сумрак указала преливена језиво-мрачним руменилом, као да настаје страшни суд.

Свет је пун сутонске светлости. Жестока југовина хуји преко снежног предела; у огромним плочама разлабављује се лед на обали, све се тресе и тутњи, и срце наслућује шта му је усудом наметнуто.

После подне у четири часа, на жељу једне стра-не болеснице, доктор Е. позива ме на саветовање. Запаљење плућа које неће да попусти. Стари господин је уздржано љубазан; на жалост неће да пристане на преписивање средства које ја предлажем, јер, како гордо и поштено признаје, не познаје његова дејства. Одмах промислим да даље преговарање у таквом случају готово никад не води циљу и решим се на опасан поступак. Пошто смо се на улици растали, ја се враћам, преписујем алкалоид у једној особеној мешавини и дајем га болесници, која одмах схвата и пристаје, као заједнички прописани лек.

Да, прекасно ћу маучити да будем Ханин лекар. Је ли могућно? Од оног новогодишњег вечера када смо се први пут пољубили, када ми је поклонила сребрни пехар, заборавио сам да сам дошао њој као болесници којој је потребна помоћ, — заборавио до данашњег јутра! Ни речи више о њеном стању; никакво упутство, никакво упозорење! Њена плућа, у којима се ипак било наговестило нешто опасно, остају без надзора, неослушкивана. До пола ноћи сањарио сам с њом, напијао јој вино које руменило грознице натерује у нежне образе, сам доносио јаке руске цигарете које она толико воли. Ах, кад сам се без сенке слутње усхићивао све дивнијим самртним сјајем њених очију, заборављао сам остало њено тело. А она ништа не слути, срећна несрећница! Она верује да говори истину када свакој посетитељки прича како јој је добро, како је из дана у дан све здравија откада се лечи код доктора Биргера.

17 јануара

Пре подне опет конзилијум са доктором Е. Пуштање запаљења наступило је преконоћ, грозница спала, мукли звук изнад оболеле стране светлији. „Видите ли да иде и без вашег новог средства које лечи све?“ севну на мене стари, смејући се.

Још касно у ноћ пролазим омиљеним својим путем крај обале преко осулина обраслих врбама. Киша растапа све сребрне ликове зиме; где је пре кратког времена грање блистало од соли мраза, тамо се сада голо пруће савија по ветру, а на њему лепршају се исцепана птичја гнезда. Преостале црвене бобице на врховима прућа поигравају као отровни мамац над воденим вртлозима, небо и земља мрачно се мешају на брежуљцима.

18 јануара

Хана се мало уплашила када сам јој данас строго и одлучно прописао лежање; али убрзо се при-

брала и сада је у њој нека небески трпељива мир-
 моћа.

19 јануара

Касно после подне позвали су ме телефоном у неко село у равници. Још су ме болеле слепоочнице; радовао сам се хладноћи која се нагло вратила и обилном, свежем снегу, и пустио да иза мене про-
 хуји хука града. Ускоро одјекивало је само још мучно грактање крупних врана дубоко испод мене у дугачком и пространом зимовнику. Стојале су на јаким сантама снегом завејаног леда, лупајући кри-
 лима, и тако пловиле преко зеленкасте, ситно на-
 боране воде. Неке вроне гледале су преко на оне мртвачки тихе бродове, где се плав густ дим дизао из танких лимених димњака.

Док сам још гледао доле, допрхну нека жућка-
 стосива птица; час ми се чинило да је врабац, час да је стрнадица. Лепршајући непрестано крилима, обу-
 хватила је канџицама дебло једног грма и, држећи се слободно извијена у страну, кљуцала по мршавим
 цвастима покривеним ињем, тражећи зрна. Али њен малазак мора да беше мршав; она пусти незадово-
 љан цвркут па похлепно и дрско подиже на мене свој
 црни поглед. Узалуд сам превртао све своје џепове,
 — ни мрвица хлеба није могла да се нађе. Брзо сам
 корачао даље, све брже; али птица ме није напу-
 штала. Утекла би када бих се осврнуо за њом, па
 ипак тражила моју близину; најзад је узлетела на
 једно дрво алеје и пратила ме сад, пребацујући се
 са гране на грану и цвркућући бесно. Понекад би
 отварала кљун као да похлепно сише зимски ваздух;
 још једанпут сам очајно претурао по џеповима; али
 одједном птица са реским цвркутом одлете ка шу-
 мовитим планинама и више се не врати.

На повратку провео сам још пола сата код Хане.
 Дан је протекао прилично, тек вече је донело не-
 знатну грозницу.

26 јануара

Бројно стање болесника расте из недеље у недељу; морам подносити да скоро сви, од других лекара напуштени јехтичави из целе околине долазе мени као на ходочашће или ме позивају себи.

Валдштетен, 16 фебруара

Не, никад више нећу напуштати град докле год она не буде спасена! Како се овај дан отегао! Па сада још један дан и пре тога једна бескрајна ноћ, — о, Боже! Јесам ли икада знао шта су бриге? Они сироти људи у забаченом планинском селу нису хтели да пропусте прилику када сам у њиховој близини, па су ме питали за савет до миле воље. Чинио сам што беше у мојој моћи; али само једна мисао живела је у мени, последњи воз који треба да ме врати у град. Тачно у пет часова сео сам у кола и већ смо били закренили на друм на чијем је крају станица, — кад неки стари сељак, пречицом преко поља, прилази дахћући, маше шеширом, његов промукли узвик: стој! трза кочијаша до у саме узде, тако да овај без питања окреће кола. Човек, блед, са грашкама зноја по лицу, простења: „Натраг! Брзо натраг мојој кћери! Она хоће страног лекара, хоће да зна како стоји с њом, парох вели да је она већ на умору, ми то не верујемо“, — због чега ја све то поново изазивам у сећању? Дошло је како сам се одмах побојао. Кад их питате, сељаци свако отстојање као сувише мало означају. Уместо после десет минута, стигао сам до сељакове куће тек после двадесет и пет минута.

Болесница беше сасвим млада девојка, чије се тело већ борило пре са животом но са смрћу. Лице већ самртничког изгледа, срчани шумови губе се у звонком крклању груди. Више није могла да говори; али оштри и неумољиви поглед њених као камен плавкастосивих очију зарио се у мој и остао припијен и када је већ постајао несигуран и стаклен.

Имао сам уза се морфијума и повукао сам смелу количину раствора у штрцаљку да га убризгам у крв тешко намучене болеснице; али то више није било потребно. Одједном наступи мир, дисање готово одједном престаде, и одмах јој онај оплеменење бели сјај полете на чело. Гневно преклињући израз бола нестаде, остала је лепа, неприступачна озбиљност.

Неко отвори прозор; кроз молитве и јецања присутних јасно сам чуо звиждање воза који је одлазио ка граду.

Пред призором овог гашења живота нестало је сваког нестрпљења; не ускраћујем своју помоћ ниједном човеку који данас још тражи савета и старања. Јављају се готово само још лако оболели; неке већ познајем од своје куће, где су ме пре кратког времена посетили.

Како би се мој отац радовао овом соју људи! Они од лекара не очекују оно што је немогућно; душа им је отворена лековитој снази речи и захвална и за она спора дејства која се у тишини гомилају.

17 фебруара

До најближе гостионице био би дуг пут. Стога сам прихватио гостопримство добрих сељака и ноћно у једној собици изнад просторије у којој је лежала мртва девојка. Страх да не закасим за јутарњи воз држао ме је дуго будна. Доцније ми је сан нарушавао неки танани, оштар шум који се са прекидима понављао, као кад ситни каменчићи падају и отскачу. При светлости свеће убрзо се показао узрок тог шума. Кроз пукотине и отворе грубог, оштећеног пода тавана за жито, који истовремено беше и таваница собе, зрна жита пахула су себи пут и с времена на време падало би које доле у собу. Угасио сам свећу и поново задремао; али стрпљиво падање зрна наставило се и прогањало ме у

спавању и сневању. Седео сам у својој ординацији за писаћим столом; било је полумрачно; напрежући се из све снаге притискивао сам десно ухо на нечије груди и са напетом пажњом, пун зебње, послушивао срчане шуме. Али оно што сам чуо, прво неодређено, затим јасније, није личило на срчане шуме, већ је метално клокоћући, у кратким размацима допирало до мог уха, као кад у високој пећини која одјекује падају крупне капи на површину воде. Одједном све ућута; осетио сам лаки додир неке руке која ме је миловала по коси, и подижући поглед познао сам Хану, која је, разголићених груди, седела поред мене на столици за преглед болесника. Мој отац стојао је крај ње. „Јеси ли чуо?“ прошаптао је као дах и нестао. Тргох се као од језе, нагло пробуђен, и скочих са постеље решен да више не спавам.

Звезда Даница лебдела је над брдом обавијеним маглом. Обукао сам се и, ходајући горе доле по дворишту, очекивао кола.

20 фебруара

Настаје пролеће. Сваки тренутак ослобађа многе животе, из шупљих стабљика миле крилата створења, последњи лик од снега растапа се на брежуљку, бели облаци преливају се од сунца, одозго из шуме допире слатки дах хајдучке опуте.

Слутње и прорицања су у ваздуху; и Хана ми је данас испричала један чудан сан.

Молила ме је свесрдно да се одважим на шетњу ван града са њом, и пошто се грозница више није јављала, пустио сам да ме наговори. Пошли смо преко моста па дуж обале.

У светлости дана приметно сам како су њени образи постали веома уски и бели. Дисала је са напором и понекад гледала уназад, као да пази на то да се сувише не удаљимо од кућа.

Убрзо поче да прича о свом сну.

„Било ми је“, (говорила је запињући и не гледајући у мене) „као да смо после дугог ходања по песку и стењу доспели до једног окомитог брда.

Груба кошуља од платна беше све моје одело; само око врата ставила сам ланчић од корала, који је моја мајка обично носила о великим празницима.

Погледала сам брдо; чинило се као да је састављено од безбројног, оштро зашиљеног, блештаво белог камења, и као најжени стрчали су сви врхови увис.

Одједном сам почела да се пењем; нешто ми је говорило да ти то хоћеш. Моје пете болеле су неиздржљиво; али осећала сам да ваља ћутати, па сам стиснула зубе. Раширених руку, као играчица на конопцу, пела сам се полако. Ти си пак стојао доле и равнодушно посматрао.

Било је као да брдо расте; сваки пут када бих се приближила врху, дизали би се нови обронци. Снага ме је напустила, застала сам. Али прво с умиљавањем, затим са зловољом, најзад тврдим, прететним речима гонио си ме даље. Осећала сам како из мојих пета врело капље на камење, кршила сам руке и гледала крвавим очима доле. Али ти: „Горе! Не оклевај!“ викао си потпуно измењеним гласом, — тада сам се скљокала и пробудила у тако гласном плачу да се од њега и газдарица у суседној соби тргла из сна“.

„Шта знају твоји снови о мени, ти драга, луда жено! Грозница, грозница беше у теби када си тако сањала, — само грозница уме тако да плаши, тако да одриче. Веруј ми и не бој се! Никад, никад да не закуцамо на врата једног царства у којем човек са његовом добротом и са његовим боловима нема никакве вредности!“

Држали смо се за руке и гледали у воду. Отворио се поглед који ја волим, од којег сам се јесенас често опраштао. Ада, не већа од маленог врта, диже се из бело-зелене пене једног брзака, обрасла

густом, високом трском. У сувим стабљикама више нема живота, али све оне још носе пуни, избледели украс свог лета, неко сиво, перасто паперје. Бескрајна светлост заплела се и сакупила у збијеном вунастом руну, и чинило се као да се преко бујице речних таласа ваља попут облака.

Хани су потекле сузе низ мршаве образе, али прибрано и бистро гледала је она у мирно блештање.

27 фебруара

Живети у једном свету којем више не припадаш сасвим, којем више не дугујеш много, како то чини да постајеш неповодљив, како слободан и спокојан!

1 марта

Увече у пола седам дошла је по мене газдарица, — дрхтавица је спопала госпођицу и она сада лежи у тешкој грозници. Хана ме с муком препознаје; али прашак растворен у води прима пожудно, дршћућим прстима грчевито стеже чашу и испија наискап. Одмах затим жали се да је од светлости лампе боле очи и моли ме да је угасим. Тек што је у соби настао полумрак, грозница завлада пуном снагом; она ме назива час оцем, час мајком, и говори о утварама које јој се привиђају: „Реци оним великим женама да данас више не морају да долазе, снабдевена сам за дуго време! Опет једна излази тамо из огледала, — не, две су, не, многе, о, многе... Свака носи по једну болест у наручју и хоће да ми је поклоним. Нека остану код куће, од свег срца их молим. Кажи им то, коликогод можеш учтивље! Ја бих морала да испаштам, ако их ти увредиш“.

Хтео сам опет да упалим светлост; али она то не допусти, шчепа ме за руку, издиже се ослањајући се и послушну. Неко дете плакало је напољу у степеништу и пред њом из таме одмах искрсну лик њеног дечка.

„Сви нешто зановетају и исправљају на малом Францу“, рече она мрачним и као изгубљеним гласом, — „зашто га не остављају онаквог какав је? Наравно, његова мајка отишла је заувек од њега, много је сам, јадни мали шерет, па га је то учинило помало тврдоглавим“.

Дете је неко време ћутало, а затим појачаном снагом почело поново да плаче; она се сад веома узбуди:

„Дајте му неки мали налог, пошаљите га код трговца, — одмах ће његово лице засјати од радости! О, зашто ми је лекар наредио то вечито лежање? Ја бих тог малог дрекавца брзо умирила. Бес и сузе једног детета нестају као чаролијом, ако умете да га запослите... Гордо стеже новчић у својој песници и маше другом ручицом... Пустите га само нека иде! Наћи ће и по магли пут. Он не мора да се плаши оних белих жена. Ниједна му неће повредити ни длаку на глави. Ниједна не зна да је он моје дете...“

Одбацила је покривач и хтела да пође прозору. Морао сам силом да је задржим.

„Шта хоћете ви овде?“ обрецну се она промуклим гласом.

„Зар ме заиста не познајеш, Хана?“ Трудио сам се да говорим мирно и трезвено.

„Је ли могућно? Слутила сам тако нешто“, уздахну она, још помало сумњајући, али се већ пробијао стари звук њеног гласа; тешко се опусти и паде натраг у јастуке, па убрзо заспа.

Прашак је почео да делује, зној је избијао по челу и рукама, било је ударало спорије.

Запалио сам лампу.

После пола часа дремања, она се пробуди.

„Како се сада осећаш?“

„Све боље и боље. Само ме ноге још боле. Мора да сам била далеко одавде“.

5 марта

Свако лековито средство које код других чини чуда, код ње промаши. Она је сада као кућа која гори у разбукталом пожару, где сваки покушај гашења чини да пламен још бешње букне.

11 марта

Без морфијума била би ваљда већ мртва. Чим прими самилосно варљив отров, као да је крила благо носе у висине. Дише лако, шали се, смеје и ћерета. Када бих јој нагло ускратио отров, морала би да се узетих крила стрмоглави.

21 марта

Што ме то увек поновно нагони да мамим људе у своју близину! И то гони мене коме све громко довикује: твоје време је прошло!

Али шта сам смео да чиним? Господин Г., ког је требало да посетим, беше већ изишао, рекоше ми да се опет осећа готово здрав. Хтедох дакле да се одмах удаљим, само још да поздравим домаћицу, која је седела у соби код деце, — кад управо у том тренутку уђе и мала поћерка Лида, и за нежно здравље ове девојчице лепа госпођа сад је одједном показала чудновато много забринутости.

Лида је бледа црнка крепког раста и оног спокојног држања које толико волим код деце која дозревају. Високо, широко чело, пуно слутњи, заклања магличасто сиве очи, у њеном изгледу не наговештава се ништа болесно, само се оштре бразде бола, које се не слажу са њених тринаест година, спуштају од ноздрва ка угловима усана.

Хтео сам одмах да пожурим с прегледом, али госпођа Г. замоли ме да претходно пођем с њом у другу собу; ту је требало да будем тек „припремљен“ за овај „случај“.

Док сам улазио у собу, згађен неким хладњикаво-киселим мирисом воћа, кроз главу ми прође се-

ћање на једно заборављено причање које ми је једном допрло до ушију. Говорило се да је Лида ванбрачно дете једне сестре господина Г., која је рано умрла, чак се помињао и некакав мрачан дуг части који је брачни пар имао да плати самртници, тако да јој је морао обећати да ће ћерчицу однеговати као своју рођену.

Госпођи Г., говорило се даље, многострано обдареној, али саможивој и препреденој жени, додијао је тај терет који су примили на себе, нарочито отако је родила још једног сина, па вређа и мучи Лиду на све могуће начине, и без заштите господина Г. девојцици не би ни било у кући останка.

Реших се да мало говорим, да бих боље чуо.

„Она ми се већ одавно не свиђа“, сиктала је лепа жена брзо, „зар нисте опазили њену прозрочно жуту кожу, њен прозукли глас? Њена мајка умрла је од плућне болести, и у њој самој постоји клица, можда још дубоко скривена, — свеједно, ви ћете је пронаћи. Како би тако искусном дијагностичару могло тако нешто да промакне? А сем тога, она ноћу шкрипи зубима и поред свог јехтичавог лица једе за троје, — „смрт једе заједно с њом“, како код нас гласи пословица. Прегледајте је само добро, драги господине докторе, и немојте хонорар сувише ниско да одмерите!“

Било је природно рећи реч умирења; али лице ове жене гледало је неприступачно укочено; била је (то се могло видети) чврсто решена да Лиду огласи за грудоболну, ако не помоћу мене, онда помоћу другог лекара.

„Много вас хвале овде у нашем граду“, настави она после кратког ћутања и погледа ме с немогућном усрдношћу, „па и ја имам пуно поверење у вас. Одмах ћу поћи да позovem девојчицу. Само још једно — зар не? — ако вам после прегледа ваше драгоцено време дозволи, имајте доброту па напишите неколико редака о вашем налазу! Нико, наине,

па ни мој муж неће да поверује да сталан додир са туберкулозном другарицом у игри може да угрожава нашој рођеној дечици. Та драга, нежна створења! Било би ужасно када бисмо доцније имали да пребацимо себи какво пропуштање! Не! Немојте ништа улепшавати. Потврдите по свима правилима да јадна Лида претставља опасност, огњиште заразе за малу браћу! Још није прекасно. Можемо је послати у неки санаторијум, или куда ви наћете за добро..."

Она отвори врата да позове Лиду.

Смешећи се збуњено, девојчица уђе. Када јој је наређено да се свуче, румен јој обли образе и њен осмех замре. Никад се ниједан целат, ниједан издајник није осећао бедније у души но ја у овом тренутку.

Ставио сам стетоскоп и ослушнуо срце: ударци су звучали снажно, чисто, у најправилнијем такту, — затим плућа: свуда је меко протицала здрава струја даха.

Развлачећи преглед, размишљао сам. Напољу зазвони звонце и одмах затим неко закуца на врата; одазваше домаћицу.

„Реци ми, драга мала Лидо, реци ми отворено као највернијем пријатељу! Да ли би хтела увек да останеш код твоје маме? Да ли би за тебе било веома тешко када би једног дана морала да одеш далеко одавде у свет?“

„Ја знам да морам отићи“, одговори она сасвим мирно, „ја знам да сам грудоболна. Фриц ми све одаје. Прислушкивао је ноћу, када су мама и тата о томе разговарали. У Франачкој постоји једно лечилиште за грудоболне кћери краљевских чиновника, — усред јелових шума; тамо ћу добити бесплатно место. Доцније, каже Фриц, када будем опет здрава, треба да ступим као ученица у неку помодну трговину“.

„Хоћеш ли чезнути за кућом?“

„То још не знам; можда је то добро за мене“,

одврати она с таквим осмехом као да је одједном постала за четири године старија.

„Биће то благодат за тебе, Лида, — то сада још не можеш да схватиш. Ускоро ћеш отићи одавде, ускоро, ускоро; сам ћу се за то побринути. Ти јеси болесна, али не нарочито, само онако као многа деца која сувише брзо расту. Неколико месеца опоравка у шуми, и неће те моћи познати, тако ћеш здрава бити. Доцније ступи спокојно у трговину у коју те шаљу. Остани каква си! Поверавај се пре мирно веселим но увек тужним и плахим људима, а ако ти затреба савет или помоћ, пиши ми...“

„Да, да. Писаћу вам једном, господине докторе“.

„А ако ме не нађу — намеравам да кренем на велики пут — онда пиши Рајнкену, господину Георгу Рајнкену у Зандбах! То је мој једини пријатељ; још данас ћу му причати о теби. Како ће се он радовати! Забележи брзо адресу!“

Лице јој је пламтело. Седела је оборене главе и кршила руке пружајући их напред, са длановима окренутим према мени, и није говорила ни речи. Чинило се да је узнемирена у дубини своје душе; није помишљала колико је сваки тренутак драгоцен, није се ни сетила да је још једнако полугола преда мнош, док није једном дубље оборила главу па јој поглед пао на сребрни медаљон који се, на бледо-плавој врпци, клатио на њеним грудима. Тада се прибра и брзо повуче кошуљу преко рамена. Затим нађе мален календар и оловку, и држећи га на коленима написа на празној страници, чврстим, великим стенографским знацима, име „Биргер“.

„Немој да пишеш моје име! Напиши име Георга Рајнкена!“

Стиснула је усне и немо затресла главу; њене очи, као да хоће неизрециво много да кажу, рашириле су се и нетремице тражиле мој поглед, док се нису најзад напуниле сузама. Мали календар држала је чврсто у левој руци, као да хоће да га одбрани,

и одједном, са свом жестином својих тринаест година, притисну га на своје груди.

„Писаћу вам“, понови, кад су се напољу приближавали кораци.

Врата се нагло отворише. „Дакле, како је са нашом болесном Лидушом? Ваљда тек није нешто сувише опасно?“

2 априла

Намештеници трговачке куће М. салетели су Хану да позове још једног лекара или да потражи какво лечилиште, а истовремено ме у поверењу питали да ли бих с тим био споразуман, што сам ја потврдио.

Хана о томе неће ни да чује:

„Ако лекар, ког сад имам, не може да ме спасе, ниједан други ме неће спасти“.

8 априла

„Ноћас је неко безброј лопата пуних леда и земље бацао озго на мене; али што ме је више погодило, било ми је утолико лакше и топлије око срца“.

21 априла

После примања пошао сам апотекару. У трему наше куће прошао сам поред отворених врата општинског писара, и одмах ме је опет угледала Тони, мало, плавокоса, увек босонога биће, које се сваки пут ишуња и насмеје када ја силазим низ степенице. Долетела је као вихор, није говорила ни речи и пратила ме преко трга, непрестано поигравајући и певушећи. Понекад баци искоса свој плави поглед на мене и уопште не искриви лице када, не пазећи куда гази, удари прстом о какав камен. Пред апотеком наредио сам јој да се врати кући.

Она је затресла главу и рекла љубазно: „Чекаћу те!“

Стари апотекар, који се ретко појављује и коме се овде, као преиспољном чудаку смеју и ругају и одрасли и деца, показао се испрва као човек од мало речи. Ћутке је спремио лек и ја сам управо хтео да се опет удаљим, — када ме он непосредно упита да ли бих имао времена и воље да погледам његову баштенску кућицу, да бацим поглед у његов лабораторијум и на његову збирку минералија.

Нешто нарочито у понашању и гласу овог човека покренуло ме је да пођем с њим и ми смо се кроз висок, покривен ходник упутили напоље.

Башта лежи на некој врсти терасе; отварао се поглед далеко на долину мање реке, покривену плавичастом измаглицом и ишарану жутим цвећем. На небу живо су се кретали облаци; под оним широким и брзим, који су се ломили као шкриљац, огромне бледожуте лопте задржавале су недирнуто свој облик.

„Како је минерал јод неугледна материја! У црнкастосивим плочицама и одломцима излази нам пред очи; али ако га приморамо да сагоре над пламеном, раствара се бежећи у дивном љубичастом диму“.

Таквим речима спроводио је стари разне хемиске игре, и њима је одговарало и цело његово држање.

Јамачно је осетио како моје учешће не премаша много моја знања; утолико је ваљда јача била његова ревносна жеља да ме запали, па се притом сам разбуктао. Уосталом, чинило ми се да су његове загонетне изреке намењене више занесењачким лаицима него познаваоцима ствари. Ниједна од његових речи није била блиставо јасна, али у свакој је понешто блистало. Разлагао је збивања у природи као што би објашњавао снове.

О кристалима говорио је као о весницима једног света који је под огромним притиском приморан да се узвиси до свог најлепшег, најсмелијег облика. Али постоје и мутне минералне силе којима

такво божанско уздигнуће њиховог бића остаје заувек ускраћено. Сетите се само опала! То је таква једна аморфна материја која никад не стиче милост да постане оно највише: кристал. Зар у таквим масама не мора да се крије један бол, сличан патњи каквог дрвета којем би вечито било ускраћено да се расцвета...?

Нисам могао дуго да пратим чудни полусмисао што га је он испредао једним особитим смешком као да и сам сумња у оно што говори; само неколико реченица, сасвим без међусобне везе, остало ми је у сећању:

„Прво што свет захтева од нас када се пробуђимо из наших великих снова младости јесте одрицање нашег високог порекла, које нам додуше нико не доказује али у које је свако у свом срцу уверен као у свету истину“.

„Када би нам било дано да увек гледамо и замишљамо једно биће, полако бисмо се претворили у исто. Такво је било веровање светаца, и тако то јамчи и облик сунцокрета“.

„Плашљива демонска радост коју налазимо у најједноставнијим земним материјама, минералима, металима и сличном, да не потиче она, на крају крајева, отуд што се ми и сами састојимо из таквих сила и потајно, а да то не знамо, стално жудимо да се опет у њих распаднемо?“

„Зашто посматрати оно што је несавршено? Оно нас вечито држи у жалосној полусветлости. Гледајмо слободно у сунце! Немојмо се плашити првог болног засењивања непреломљеног зрака, па ћемо једном постати најистинитија божја деца! Како се некад као бледа измаглица даха на белом крилу лептира наговештавала прва шара, тако нам се тихо утискује обележје Вечитог. Онда смрт губи своју моћ, непријатељи морају да нас воле, болесници оздрављају од нашег додира“.

Убрзо сам се опростио и старац ме љубазно позва да га опет посетим.

Како слатка мора да је мистична, за мене довека несхватљива срећа ове усамљене душе! Слично чудесном воденом пауку, који у љусци што је сам истка носи хранљиви ваздух доле у своју каљугу, тако се и он окружио етером заблуда и мудрости; у њему он дише без опасности и не примећује како се други поред њега гуши.

Избијало је шест часова када сам напустио апотеку.

Облаци су се шчопорили, врућ ветар узвитлавао је прашину, и почеле су да падају крупне капи кише.

На огради степеница изводила је Тони неке вежбе и смејала ми се у сусрет.

Правио сам се љут: „Шта тумараш овуда? Зашто ниси пошла кући?“

„Чекала сам тебе“, одговори она поплашено.

Израз њеног лица био је пун стрепње када сам је ја подигао и плахо притиснуо на своје груди. Затим смо, руку под руку, под муњама и громовима, кренули кући.

25 априла

Хана више нема грознице; али срце јој удара слабо и убрзано.

Преспавала је пре подне и подне и тек око два часа пробудила се из једног сна који је њу неисказано усрећио, ма да не уме сасвим јасно да протумачи себи његов смисао. Седела је са малим Францом на клупи у парку; беше светло вече, све зелено и расцветано. Птице су облетале то место, деца скакутала овамо и онамо и доносила цвеће. Доцније је дошла путем једна висока, сива жена, коју је водио неки дечак; видело се да је слепа. Она је села поред малог Франца и узела га на своје крило, и док су њене широко отворене, укочене очи остале уперене у даљину, опипавала га је врховима прстију,

као да одгонета писана слова, косицу, уши, чело, очи, цело лице детета.

„Успеће“, промрмља најзад тајанствено и окрете се благо-строгим изразом лица Хани, која је одмах дошла себи; она штавише тврди да је ту реч чула када се већ била пробудила.

Још пре но што је пао мрак, занавек је уснула, без грча и без бола.

27 априла

Мала Роза Егер пошла је данас за њом. У њеном плућном обољењу настао је отпре кратког времена извештај застој; могла је да живи још неколико месеца. Али шарлах, који сада бесни у целој долини, брзо је учинио крај.

30 априла

Пут ка једном болеснику на селу одвео ме је преко гробља; тако сам случајно доспео на погреб мале Розе. Звона су звонила, виделе су се групе у црнини које су се пеле на брежуљак, а доле над реком зврјао је и ђурликао жичаник скеле која се приближавала натоварена свечано одевеним дечацима и девојчицама.

Гробље се простира преко целе северне стране благо избоченог брежуљка и граничи се горе са једним окомито отсеченим, травом обраслим ђувицом. Са тог ђувика стрчи, на извесном отстојању од гробљанског зида, једна широка, сива, стеновита плоча и ускоро угледах децу која су се искрцала са скеле како се једно за другим пентрају горе и дочепавају гранитне равни.

Нека млада жена поред мене скренула је једном старом човеку пажњу на љупки приказ. Девојчица коју сада сахрањују, шапутала је, умрла је од неке заразне болести, па су стога њеним школским друговима забранили да за време погреб дођу на гробље. Али они су ипак желели да своју другарицу

испрате на последњи пут, па су прибавили дозволу да се састану ван гробља, на оној каменој плочи што личи на стару проповедаоницу. Деца су у већини стојала мирно, помало збуњена од многих погледа који су били упрти у њих. Један једини, веома бедно одевен дечак, држећи киту пољског цвећа у руци, гурао се кроз гомилу и избио напред, оклевао је неколико тренутака, док се није одједном осмелио и своје цвеће свом снагом бацио преко зида, ка отвореном гробу. Али рака беше сувише далеко и цвеће је пало на Ханину хумку, ближу зиду.

Ваздух беше засићен мирисом тамјана, свештеник је појао, мртвачки сандук спуштао се са шкрипом у раку, неки од присутних су јецали.

Наставио сам свој пут.

Осврнувши се још једанпут са суседног брежуљка, угледао сам школску децу, дечаке и девојчице, још сакупљену на стени. Сврстала су се у кратке, праве редове; сва лица беху окренута ка једном дечку који је стао на предњу ивицу стене. Његова светла коса лепршала је на ветру; он сад подиже десну руку дајући такт, и песма одјекну и допре до мене.

3 маја

Мален и го је твој гроб, јадна Хана, мој венац од зимзелена је једини који на њему лежи.

Китила си многе жене док си била у животу; али ниједна не долази са цвећем на твоју хумку.

Када касно у ноћ пишем крај лампе, осећам твоје зрачење у мрачној улици. Један неумитни закон овог света забрањује ти да прекорачиш праг; али ти чекаш, чекаш, уверена да ће доћи час, па обиђиш у болној верности кућу човека који те воли.

Једно писмо нашег бискупа од 9 маја 1909:

„Откако смо разговарали на броду, више пута пожелео сам и понадао да ћу вас опет срести. Али као да се ви појављујете само болесницима, а поред здравих пролазите невидљиви.

Град је пун чудних вести о вама. Људи шапћу како ви хоћете да напустите праксу, па чак и ваш позив, и да одете из нашег града. Данас нећу да говорим о томе како ће многи због тога зажалити, и нећу да одлучујем, да ли бисте ви овакав корак могли да оправдате пред ликом вашег оца. Онај ко је напунио седамдесет година, клони се да ма који пут једног човека назове странпутицом. Бог нас често води чудним путевима, али увек добром циљу.

Доносим вам овде једну просту понуду. Један лекар ваших година, мој нећак, који је досад био намештен у неком саксонском лечилишту, страшно се интересује за ваш начин лечења плућних болести. Писао је једном вама или вашем оцу о томе, али није добио одговор. И сам грудоболан, прво је на свом телу а затим на пацијентима вршио покушаје са вашим средствима, и сва та лечења била су крунисана успехом. Он би сад желео да у близини нашег града, где се родио и његов отац, подигне лечилиште и да болеснике у њему лечи додуше свим хигијенским и дијететичним начинима који се сада примењују, али у суштини само вашим поступком. Нада се од тога најбољим успесима. Да вам кажем сасвим отворено: он у извесном смислу хоће да вам откупи вашу праксу. Пало му је у очи да су ваши прописи ретко слични један другом, па би му пре свега било стало до тога да му ви, писмено као и усмено, отворено поверите, каква сте искуства прикупили при лечењу грудоболних и како бисте у овом или оном нарочитом случају поступили. За суму коју ће вам он понудити имали бисте надаље да дозволите да он од вашег имена учини толико много или толико мало употребе колико му за његове свр-

хе изгледа подесно; а када се лечилиште једном буде отворило, не бисте се ни у једном месту које је од нашег града удаљено мање од сто километара смели задржавати дуже од три недеље.

Пишите ми да ћете о овој ствари размислити, а мој нећак посетиће вас прекосутра!“

Споља и изнутра стичу се чудесне околности. Како је добро што сам се ненамерно припремао и сва опажања, стара и нова, која су се у току свих ових година показала као корисна, скупιο у свешнице! Господин колега радоваће се мом потсетнику.

Кад би већ само било прекосутра!

А новац? — Захтевати нећу ништа, али оно што ми буду понудили примићу без двоумљења и дозначити за малог Франца његовој помајци. Дечак расте и иде у сусрет тешким временима; можда ће му те ништарије једном бити од користи.

Ти ћеш ме узети натраг, душе који уобличаваш умируће! Осећам то по бескрајној тишини која сада продире у мене, по погледима које ми понекад отвараш... Образине телесног збивања, које су мене, застрашеног човека, често плашиле, ти их полако спушташ и кроз хиљаде преображаја наслућујем твоје истинско лице.

12 маја

Заспао сам усред бела дана на дивану и уснио јасан сан.

Видео сам себе као дечка у родном планинском селу; са школском торбом на леђима јурио сам ка цркви, пред којом су се остала деца већ скупљала. Одмах затим, пак, на бочној путањи што води горе у шуму, угледао сам Хану; имала је на себи тамноплаву, крзном оивичену хаљину и беше, како ми се чинило, још виша но иначе. Напустио сам пут који води у школу и пошао за њом у шуму, а да то нисам ни опазио.

Беше усред зиме. Високе јеле стојале су раздалеко једна од друге, иње је попадало по стаблима и висило са грања. Одрвећено корење пресећало је пут; мраз је стварао по њему мутносребрне цветове и печурке.

Ни један једини пут није се плава прилика окретала за мнош; понекад би се губила иза дрвећа, — одједном, на једном широко отвореном пропланку, нашао сам је где клечи, нагнута над мртвим дететом; оно је лежало усред снега и имало чело слично њеном. Са изразом најдубљег бола љубила је мали леш, умотала га у своју хаљину, опет га одмотала, држала уста над укоченим грудима грејући их својим дахом, а затим са зебњом испитивала да ли се живот покреће у њему.

Најзад као да јој је синула једна мисао; вратила се трком до мене, узела моју школску торбу и почела да претура по њој. После кратког тражења извукла је онакав хлебчић какав ми је мајка обично свако јутро стављала у торбу. У Ханиним рукама, међутим, остварио се један преображај; хлебчић је засјао као хостија, па све блиставије, најзад као каква звезда. Полако, као да се плаши да га не угаси, однела га је натраг и са осмехом бескрајног поуздања положила на детиње груди. ОDMAH је дете отворило бистре, тамне очи и бледи удови почеше тихо да се помичу. Али већ је бежао и разбијао се сан, Хана одједном више није била овде, оживело дете удаљавало се као леп дечак, и не погледавши ме, све даље од мене, одмичући кроз дуги ходник од јела, који је водио у неку светлину; за руку га је водила девојчица која је личила час на Тонику, ћерцицу општинског писара, час на поћерку Лиду. Нека птица летела је пред њима; беше то она жућкастосива којој ономад, зимус, нисам могао да утолим глад; носила је у кљуну нешто бело, тако пламено блештаво да сам се од тога пробудио.

Још једном сам у подне ишао дуж реке. Небо су притисли сиви облаци и сви су пловили разливени у обиљу светлости. Птице су певале тврдо и пискаво, као да сваког тренутка мора по једна да се сруши мртва. Дувао је западни ветар и скупљао у гомилу сва испарења, и убрзо се цела околина сунца згуснула у црно. Само из блештавог, уског продора пао је један зрак, који је услед померања ивица околних облака као из неког бацача светлости бивао помицан овамо и онамо, док није остао да мирује на таласима близу обале... Кроз воду која овде мирније тече, надалеко се провлачи широк реп дугих, голих пузавица, и овај замршени сплет стабљика одвратне боје, на којем се не зелени ниједан листак, блистао је хиљадама великих, снежнобелих цветова. Били су као од најчистијег воска извајани, по једна жута капљица мирисала је из сваке чашице, зоље и као кармин црвени коњици подрхтавали су и севали преко њих.

Ти имаш душа, Неисцрпљиви, да се радујеш. Уништи ме, ја се уздам! Све болове, све горчине што из тебе извиру, ја их благосиљам; они су лековити као убоди пчела...

Целу твоју вештину, све твоје најсрдачније мисли ти блажено улажеш у то да после бескрајно дугих неуспеха једном, за кратке тренутке, настане чудо које се ми, јадни људи, усуђујемо да назовемо лепотом. А ја зар себе да сматрам неком вредношћу, зар не треба вољно да се вратим у твоје руке, када сваким дамаром осећам како ме ти позиваш?

Неколико тренутака сна и ти си у мени створио сладост. Жртвовати се за тебе, то је мудро; твоја ударја су непролазна.

15 маја

После подне успео сам се на брдо и очекивао олују. Као да су сви духови предела скупљени у мојој близини, тако ме је пратило осећање њихових промена. Град је угашен лежао међу рекама, дуги пенушави таласи преливали су се преко црних мрља воде. На небу је још владала тишина; чуло се само како трава и жбуње падине превиру и шиште на ветру.

Пошао сам на пропланак и сео на оно оборено стабло букве које већ две године тамо трули. Ту сам се често одмарао после јесењих вечерњих шетњи, када су се у даљини осветљавали прозори, сачувао сам гледајући широка погледа у долину, веровао као свето како ћу преко напаћених људи тамо доле заслужити чистије осећање свог рођеног живота, а потајно ипак већ наслућивао све опасности таквог веровања.

Полако сам доспео до храстова; неки лептир отежалих крила пао је преда ме. Подигао сам га; мрки сомотски прах плаво ишараних крила био је повређен од првих капи кише, дршћући склонио се у мојим шакама. Убрзо се чинило као да се смирује, склопио је крила; а ја сам се нагнуо над њега, чувао га; — још једном је самилост у најслађим млазевима прохујала преко мога срца.

Са муклим треском полетело је једно небо пуно ватре доле на зелену земљу, пламенови су избијали из двеју пољских зграда, беложути дим пожара растурао се под облацима. Застао сам под једним храстом и погледао свог лептира. Стојао је на длану склопљених крила и тихо подрхтавао. И чудеснији но очи, чије ме је преливање боја иначе усхићавало, учинили су ми се они загонетни знаци којима су све бледе, сиве доње површине крила прекривене, једно писмо нечитко мутном разуму, — осећао сам да је мој час толико близак...

Недеља, 16 маја

Спавао сам тако добро као икад после једне недеље пуне рада и непосредно пред буђење још сам нешто сањао. Деца покривених глава улазила су, са махалицама од јела и чемпреса у рукама, поклонили се и почела да играју. Из њихове игре избијала је нека тиха музика, ма да нико није имао никакав инструменат уза се. Најзад највеће од деце рече како се журе и морају одмах опет да оду, али хоће, за успомену на данашњи дан, ову игру сваке године да изводе, а ја ћу о њима ускоро још више да чујем.

У један сат завршио сам преглед радника из фабрике порцелана. После њих дошао је још неки снажан млад човек, брижљиво одевен, — панама шешир, лако светлосиво одело, тамноцрвена свилена краватна. Одмах је изјавио да је он тежак случај, од његових плућа мора најмање већ половина да недостаје. На питање, на какве се то тешкоће има да жали, наслонио је чело на своје руке и са напором размишљао, али није умео ништа да изнесе и гледао ме је беспомоћно. Руке су му подрхтавале док се свлачио. Ма да ниуколико нисам стекао утисак болесног човека, узео сам ствар до крајности озбиљно и посветио му добра пола сата а да нисам могао да нађем ни најмањи траг болести: срчани шумови, звук у плућима, температура тела, притисак крви, — све завидно. Захвали се учтиво за труд, али док се облачио, остајао је подједнако озбиљан, равнодушно платио хонорар, који сам намерно високо одмерио, и опростио се, али се код излаза поновно окренуо и упитао запињући није ли на крају крајева ипак могућно да сам нешто важно пречуо или превидео или пропустио, он не преза ни од каквих трошкова, нека ја само, за име Божје, поновим преглед још мало темељније. Притом је већ скинуо капут и прсник.

При подробнијем испитивању показало се да он може да савлада најтеже врхове Алпа а да се не замори; ипак је остајао при том да је он јехтичав, изгубљен човек. Поновљени преглед није показао ништа друго но први, и када сам му на крају признао како је за мене било задовољство да међу хиљадама разорених појава живота најзад сретнем једну потпуно здраву, чинило се да је сад заиста умирен, док није стојао напољу на степеницама, тад је већ опет сумњиво петљао око своје дивне црвене краватне. Али ја нисам желео да младог хипохондричара и трећи пут видим раздевеног, па сам брзо затворио врата за њим.

Дакле зато ми налазимо радости у елементима што нешто у нама увек чезне да се у њих распадне? Биће да си у праву, стари апотекару! А ја, са каквим сам ја усхићењем у својим најјаснијим часовима осећао да смо материја као и свака најлепша звезда! И онда сам се радовао сазвежђима и смрти.

Отпутовати од себе самог, на то се човек одједном тако лако одважи. Али узети макар и скромно отсуство, само се за мало дана ослободити службе, то ми је кроз три године забрањивао неки тајанствено зао закон.

Не, писмо младе калуђерице не треба да изгори са осталима. Нека остане у дневнику и са њим заједно пожути. Беше већ сувише слаба за дуго путовање и тражила само писмено да јој ублажим болове. Доцније је послала ову захвалницу и ускоро потом умрла. Колико јој је труда стало да датум, наслов и почетна слова реченица нацрта тако чудно шарено, разнобојним мастилом, и да их украси завојитим шарама; колико приљепности да своја саопштења исказе тако старомодним, учтиво-крутим језиком! Али сигурно очекивање смрти и блаженства

које ће после ње наступити зрачи из њеног одменог говора, а љупко обећање на крају — да ће се увек молити Богу за срећу човека који јој умирање чини тако лаким — како оно трепери кроз овај час!

Звони. То је онај здрави младић. Не мичем се. Ускраћење, неумољиво, може да буде од велике лековите снаге.

Сунце се покопава; ово пролеће је богато олујама. За мене је увек било најскривеније расположење природе када бих после беспомоћно ужарених недеља најзад опет осетио над собом тамни свод који посипа влагу, склоњен од усијаних очију духова.

Како свечано, како пуно животног значења блиста данас пехар на мене, као оне новогодишње ноћи када ми га даде Хана, болесница, при црвеној светлости њене лампице! Али да нас је тада раздвојио један бог и поставио међу нас пехар напуњен једним раствором као овај што је, и наредио ми да пијем по цену једног загрљаја, једног јединог пољупца, — ја бих пио, пио, умирући љубио бескрајним пољупцем, уснама не би остајало времена да се расхладе...

Има неки сладуњаво-горак укус, као оне коштице плодова у чије смо тврде љуске тако радо загризали као деца. То није бол. Само неко страховито љуљање. Све постаје чудновато гласно. Перо шкрипи и бруји. Звонце зазвони и то крешти као врештање. Зар још чекаш, млади, млади човече? Па ти си тако леп и здрав. Он одлази. Силази низ стенице.

Крај

БЕЛЕШКА О ПИСЦУ

Ханс Кароса (Carossa), родио се 1878 у Телцу (Баварска). Његови претци потичу из северне Италије. Син лекара, постао је и сам лекар и практицирао у Пасау, Нирибергу и Минхену. Сада живи у једном селу крај Пасау. У светском рату био је као војни лекар на источном и на западном фронту, где је и рањен. Стални додир са патњама човековим и доживљаји у рату изградили су у њему зрео душевни мир и поуздање у вечиту важност божанских закона. Његова дела су дубоко човечанска и истичу његово схватање о задатку песника и лекара да истински помаже и васпитава у духу обнављања живота. Тих и повучен, Кароса је тек сразмерно касно постао познат. Велики обожаваалац Гетеа, добио је 1938 Гетеову награду и тим поводом одржао говор о „Гетеовом упливу у садашњости“. 1939 добио је Сан-Ремо награду, а 1941 изабран је у Вајмару за председника новооснованог Удружења европских књижевника.

Дела Ханса Каросе углавном су аутобиографска. После првих лирских покушаја „Стела мистика“ (1907) и „Песме“ (1910), објавио је 1913 „Судбине доктора Биргера“ — исповест једног младог лекара, који најзад и сам подлеже привлачној снази смрти. Ово дело исказује уствари сумње и лутања младог Каросе у првим годинама његове лекарске праксе, док роман „Доктор Гион“ (1931) даје већ лик зрелог човека - лекара, чија је душа оплемењена, а дух узвишен и обогаћен преживелим патњама и дубоком љубављу према природи и човечанству. 1920 објавио је Кароса свеску песама „Ускрс“, 1922 аутобиографско дело „Једно детињство“, чији је уствари наставак и „Преображаји једне младости“ (1928). Доживљаје из рата описао је у „Румунском дневнику“ (1924). 1933 објавио је „Вођство и упутство“, у којем описује своје студентске године, прво време лекарске праксе и ратне године. У „Тајнама зрелог живота — Забелешке Ангермана“ (1936) даје најзад лик зрелог човека у јесен живота.

Б И С Е Р И
ИЗ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Прво коло

1. **Жртва**, новела од Рудолфа Г. Биндинга. Превела с немачког Вера Стојић.
2. **Хелга**, приповетка од Селме Лагерлеф. Превео Предраг Милојевић.
3. **Жетва**, приповетка од Стијна Стревелса. Превео М. Младеновић.
4. **Непозната госпођица**. Десет анегдота од Вилхелма Шефера. Превео с немачког Драгослав Илић.
5. **Кућа слепаца**, приповетка од Гунара Гунарсона. Превео Драгослав Илић.
6. **Cavalleria Rusticana**, три новеле од Ђовани Верге. Превео с италијанског А. Б. Херенда.
7. **Весело момче**, приповетка од Бјерн-стерне Бјернсона. Превела с немачког Вера Стојић.
8. **Календарске приче** од Карла Хајнриха Вагерла. Превео с немачког Драгослав Илић.
9. **Могенс**, новела од Ј. П. Јакобзења. Превео Ц. Поповић.
10. **Уметник**, новела од Јозефа Понтена. Превео Драгослав Илић.

Свака свеска засебно стаје дин. 40.—

Цела серија 350.— динара.

Б И С Е Р И
ИЗ СВЕТСКЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Друго коло — у припреми и штампи

11. **Случајеви доктора Биргера**, новела од Ханса Каросе. Превела с немачког Вера Стојић.
12. **Црна марама**, новеле од Луиђи Пирандела. Превео с италијанског А. Б. Херенда.
13. **Пуцањ са предикаонице**, новела од К. Ф. Мајера. Превео с немачког Драгослав Илић.
14. **Писма младом песнику** од Рајнер-Марија Рилке-а. Превела с немачког Вера Стојић.
15. **Робови љубави**, новеле од Кнут Хамсуна. Превео Предраг Милојевић.
16. **Отмица**, хумористичке новеле од Паула Ернста. Превела с немачког Вера Стојић.
17. **Три приповетке** од Гистава Флобера. Превео с француског Драгослав Илић.
18. **Сеоски Ромео и Јулија**, новела од Готфрида Келера. Превела Вера Стојић.
19. **Бела душа**, новеле од Аде Негри. Превела с италијанског Милица Матејић.

40

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
"РАДОЈЕ ДОМАНОВИЋ"

30 CP 821.112.2

КАРОСА Х.

Случајеви доктора Б

ЈЕ СКОВАЦ

000014120

COBISS